

A párisi és világsajtó, televízió, egész esztendőben a Folie-Bergére-ről ír, beszél. A színház regisseurje, művészi rendezője, írója, diszlettervezője, scenikai totum factuma nem más, mint a zseniális Gyarmathy Mihály, a magyarlelkű francia. Ő azok közé a párisi Monstre Sacré-k közé tartozik, akikből már alig maradt. Szerencsére, ő a legfiatalabb közöttük! Interjui, a világsajtóban és a párisi sajtóban, televízióban, nemzetközi közvetítésekkel, a rutinos ujságírónak, világrporternek is kivéte-

Major Ilonka

les örömet szereznek. A párisi színes televíziós műsor Szilveszter-esti slágere, a Folie-Bergére teljes műsorának közvetítése volt.

... Az a tény, hogy a Folie száz éves évfordulóját, a "párisi quintessencia" hangulatával, az 1900-as évek romantikájával, művészi műsorainak változatosságával, könnyű, romantikus, szellemes, művészi nivójának platformján megünnepelheti — az egyedül Gyarmathynak köszönhető! A poézis-műsorában nagy betűvel van írva! És nincsen olyan ember, idegen vagy francia, bármilyen társadalmi réteghez tartozzon is, aki ne vágyódna egy csipetnyi lírai hangulat után! Minden este zsufolt ház van a Foliban. Ami nem zárja ki azt, hogy a Mester jóvoltából, több magyar, ingyen, bársonyülesen nézi végig a káprázatos műsort. Ezért Gyarmathyt külön nagyra lehet becsülni...

... Könnyű volt a kilencszázás években a Folinak virágozni. Maga a kor, operett volt! Uralkodók jöttek a párisi táncosnőkhöz, nemcsak ékszert, hanem szenvedélyt is ajándékoztak a legszebb, a legtüzesebb, az álszemérmeket nem ismerő metreszeknek. Nem hinném, hogy egy ország is megsínyelte volna, ha a király szerelmes! Andalító valcerek, szeparék hangulata, bolondulásig tüzes cán-cán, sutba dobta a protokolt... Ma — a leonardós technika és tudomány korában, hallatlan intelligencia, művészi és pszichológiai adottság kell ahhoz, hogy a robot-ember pulzusát valaki le tudja mérni. Gyarmathy, ennek az adottságnak is ura. Egész életét, a Fole Bergérenek áldozta, áldozza, már hosszú évtizedek óta. Gyarmathy — a költő írja:

A MAGYARLELKŰ FRANCIA

Gyarmathy Mihály, a poéta...

Írta: MAJOR ILONKA

SZABADSÁG

Szinház a szakmám
Szinház a kenyere
Szinház a hitem
Vallásom mindenem.

Szinház a reményem
Szinház a szerelmem
Szinház a gyereke
Családom éneke.

Szinház a multam
Szinház a jelenem
Szinház az életem
Halálom éneke.

Gyarmathy, egyemeletes magánpalotája elragadó. Látszik, hogy nemcsak műgyűjtő, hanem műértő is. Két hatalmas gót kandeláber van a szalonajtó bejáratánál. Maga a szalon 18-ik századbeli francia, szignált bútorokkal van berendezve. A commodokon csodálatos régi jáspisok, jadeok, ámbrák. A Mester a kínai művészet csodálója. Hatalmas vitrinjeiben, az ebédlőben a porcellánok gyönyörűek. A barokk gyertyatartókban kék gyertyák hangulata. A házigazda is egy 18-ik századbeli portréra emlékeztet . . . Az ebédlőasz-

talon, az első épokából; világoskék Sévres étkészlet, aranytálakkal, bokálokkal váltakozón, az esztétát dicsérik. Gyarmathy így is él, nemcsak így fogad, mint annyi francia palota lakója. Ő ur mindenütt . . . Nyáron ebédre voltam hiva és a hatalmas szuterén konyhájában ettünk, mert a szakács szabadságon volt. Az inas nem tud főzni. A Mester ott is szép hangulatot varázsolt, az asztalon kristály, limoges, és hatalmas ezüst vázában korállszinü rózsák. Ami felejthetetlen az egészben az az, hogy Ő maga főzött. magyar ételeket. Sosa olyan pompásat nem ettem! Mindenki más lemondta volna az ebédet, ha nincs szakácsa. Gyarmathy ezt nem teszi. Ezért is csodálom őt . . . Olyan paprikáscsirke volt, hogy csak úgy rityeg! A cordon bleu házigazda csikos vászonkabátot viselt selyem pulloverhez, arany nyakláccal. Nagyon elegáns volt.

. . . Gyarmathy, ebből a mese-palotából —, mint minden zseni — visszavágyik gyermekkorába, Balassagyarmatra . . . Mindenkinek örömet tud szerezni, csak egyetlen kisleány nem; Mikinek, aki ő-maga volt. Hat éves korában elveszítette édesapját, árva és szegény gyerek . . . Egyetlen öröme az volt, amikor a nagyanyját meglátogatták a szomszéd kis városban. Ott azután voltak lovak, kocsik, kert meg szérű! . . . A kocsisülésen ülni, mily boldogság! Még a piros pettyes kis kávésbögrére is emlékeznek. Talán a Sévres-el elcserélné . . . Gyermekkori és ifjúkori emlékeit úgy őrzi, mint imakönyvét, melyet az élet viszontagságai, nem szakítottak el tőle. Versben énekli meg a visszavágyódást. Magyarul, scandálva, keresetlenül, javítgatások nélkül. Egy francia nyomdában, kis kötetbe lesznek füzve, barátait fogja megajándékozni velük! Megindító ez, és nagy értéke van, ha engondolkizk, rendez, utazik. **Autóritásáról külön kötetet lehetne írni.** Egy ilyen jelentős színházban, többszáz művész szerelen, minitéke van, ha elgondoljuk a költő óriási teljesítményeit . . . Évtizedek óta franciául ír gondolkozik, rendez, utazik. **Autóritásáról külön kötetet lehetne írni.** Ilyen színházban többszáz művész szerepel

4

minden egy kében, a Gyarmathyében van. Ott lehet magyarul ábrándozni. Csak a pazar francia palotában. A siker csúcspontján gyerekkorába visszanez. És a természet után vágyik. Hiába minden; sok költemény fog még kiszakadni szívéből. A Folie-Bergére az ő végzete! És annak, — ő a lelket adó Mestere. Gyarmathy festő is! Legközelebb a festőművésztől irunk!

Lapjaink az elsők, akik a megjelenő kis-kötetből néhány költeményt idézhetnek:

ANYÁK NAPJA

Hyen is van és az a szerencsés
akinek még Anyja van.
Akinek már nincs ez a kincs
Az olyan mint én vagyok
Árva és elhagyott.

Anyák napja van . . .
Virágot vinnék a temetőbe
De messze van az ide
Messzi Kanadában.
Virág helyett, fájó szívemet kötném bokrétfába
és elküldeném anyám sírjára
Montreálba . . .

* * *

ÉN ÉS A PÓTVIZSGÁM

Hej, de régen volt még otthon
a huszas évek elején
Balassagyarmaton, ahol
gimnáziumba jártam én.

Nem szerettem a latin órát
Számolni se tudtam én
A francia nyelvvel hadilábon álltam
És megbuktam az év végén!

Emlékszem Majthényi mondta:
Én magát nem engedem át!
És harminc év után itt, Párisban
Tettem le a pótvizsgát!

Akkor még nem gondoltam
hogy Páris lesz az új hazám —
Én franciából is átmentem azóta
a Párisi pótvizsgán!

Páris, 1971, január hó